

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

INTERPRETÁCIA TELEVÍZNEHO SERIÁLU
PROFESIONÁLI
BAKALÁRSKA PRÁCA

ZDENKO ŠVIHORÍK

2010

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

INTERPRETÁCIA TELEVÍZNEHO SERIÁLU
PROFESIONÁLI
BAKALÁRSKA PRÁCA

Študijný program: Estetická výchova – Etická výchova

Školiace pracovisko: Ústav literárnej a umeleckej komunikácie

Školiteľ: prof. PhDr. Marta Žilková, PhD.

Nitra 2010

Zdenko Švihorík

ABSTRAKT

Švihorík, Zdenko: Interpretácia televízneho seriálu Profesionáli. [Bakalárska práca] / Zdenko Švihorík – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta; Ústav literárnej a umeleckej komunikácie. Vedúci záverečnej práce: prof. PhDr. Marta Žilková PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár. Nitra: FF UKF, 2010. 46 s.

Cieľom bakalárskej práce je interpretácia televízneho seriálu Profesionáli. Bakalárska práca má za úlohu definovať sitcom ako žáner vo všeobecnosti, pričom pri analýze využíva jednotlivé znaky sitcomu, zameriava sa na jeho štruktúru, typy charakterov, ktoré postavy sitcomu stvárňujú, tvorbu a úspech slovenskej produkcie sitcomov. Bakalárska práca analyzuje štruktúru, typy charakterov, úspešnosť, komickosť slovenského sitcomu z pracovného prostredia- Profesionáli a následne ho z rôznych pohľadov porovnáva s britským sitcomom Ajťáci. Bakalárska práca ďalej sleduje prijatie sitcomu Profesionáli slovenským publikom a následne analyzuje jeho prijatie publikom z rovnakého i rozdielneho pracovného a profesijného prostredia.

Kľúčové slová: Sitcom. Žáner. Komédia. Profesionáli. Publikum. Komickosť. Typ charakteru. Pracovné prostredie.

ABSTRACT

Švihorík, Zdenko: Interpretation of the TV soap opera Profesionáli. [Bachelor's work] / Zdenko Švihorík – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre /*University Constantin Philosopher in Nitra*/. Philosophic Faculty; Institute of literary and artist communication. Supervisor for the final work: prof. PhDr. Marta Žilková PhD. Qualification degree: Bachelor. Nitra: FF UKF, 2010. 46 s.

The aim of the bachelor's work is the interpretation of the TV soap opera Profesionáli. The task of the bachelor's work is to define the sitcom as a genre in general, whereby by the analysis use individual characters of the sitcom, the work is orientated on the structure of sitcom, types of characters, which shape the persons of the sitcom, the production and success of the slovak sitcoms production. Bachelor's work analyze the structure, types of characters, success, comicality of the slovak sitcom from the working environment-Profesionáli and consequently compare from different views with british sitcom Its. Bachelor's work further follow the admission of the sitcom Profesionáli by the slovak viewers and thereafter analyze the admission by the viewers from the equal and different work and profession environment.

Key words : Sitcom. Genre. Comedy. Profesionáli. Viewers. Comicality.
Type of character. Work environment.

Čestné prehlásenie:

Čestne vyhlasujem, že som predloženú bakalársku prácu vypracoval samostatne, v texte práce som uviedol všetky citácie a použitú literatúru som vypísal v závere práce.

.....

Pod'akovanie:

Na tomto mieste by som sa rád poďakoval mojej konzultantke prof. PhDr. Marte Žilkovej, PhD. za odbornú pomoc, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní tejto práce.

OBSAH

ÚVOD	9
1 SITCOM AKO ŽÁNER	11
1.1 Definícia sitcomu	11
1.2 História sitcomu	12
1.2.1 Komédia	12
1.2.2 Televízny seriál	13
1.2.3 Skeč show	14
1.3 Charakteristika sitcomu	15
1.4 Sitcom a televízne vysielanie	15
1.4.1 Zvukové nahrávky smiechu	16
2 DRUHY SITCOMU	19
2.1 Rodinný sitcom (Family sitcom)	19
2.2 Sitcom z pracovného prostredia (Workplace sitcom).....	20
2.3 Hybridy a inovácie	21
2.4 Typy postáv v sitcome	23
2.4.1 Typ postavy: ROZUMNÝ, INTELIGENTNÝ, BYSTRÝ	24
2.4.2 Typ postavy: MILÝ, NO NEUSTÁLE PREHRÁVAJÚCI	23
2.4.3 Typ postavy: NEUROTİK	24
2.4.4 Typ postavy: HLUPÁK	25
2.4.5 Typ postavy: BEŠTIA, BASTARD	26
2.4.6 Typ postavy: ZVODCA	26
2.4.7 Typ postavy: MATERIALISTA	27
2.4.8 Typ postavy: ŽIJÚCI VO VLASTNOM SVETE	28

3 SITCOM V SLOVENSKEJ TELEVÍZNEJ TVORBE	28
3.1 História	28
3.2 Súčasná tvorba	31
4 SITCOM PROFESIONÁLI	32
4.1 Typy postáv v seriáli Profesionáli	33
4.2 Analýza sitcomu Profesionáli	35
4.3 Porovnanie sitcomu Profesionáli a sitcomu Ajťáci	36
4.4 Profesionáli a diváci z rovnakého i rozdielneho pracovného prostredia.....	39
ZÁVER	41
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	42
ZOZNAM PRÍLOH	45

ÚVOD

Humor a smiech je súčasťou nášho každodenného života. Každá spoločnosť, každá kultúra má vlastný druh humoru, ktorý sa môže v rôznych aspektoch odlišovať. Humor nám pomáha porozumieť i rôznym názorom, postojom spoločnosti. Stovky miliónov ľudí na celom svete si večer čo večer sadajú pred televízne obrazovky s cieľom pobaviť sa. Filmy a seriály sú u slovenského publika veľmi obľúbené, o čom svedčí aj frekvencia, s ktorou ich televízne stanice zaraďujú do svojho programového vysielania. V oblasti zábavného priemyslu diváci očakávajú zábavu. No to, čo bolo úspešné na domácom trhu nemusí nutne byť rovnako úspešné aj za hranicami a naopak. Vkus divákov v oblasti humoru sa môže v rôznych krajinách zásadne líšiť. V nasledujúcej bakalárskej práci sa budeme venovať analýze televízneho žánru - sitcomu. Sitcom si veľmi získal moje sympatie a patrí ku skupine slovenského publika, ktorý tento televízny žáner na televíznych obrazovkách veľmi často vyhľadávajú. To je i jeden z dôvodov, prečo som si vybral danú tému bakalárskej práce. Mojim cieľom je zistiť, v čom pramení výnimočnosť sitcomu, či je to dané skutočnosťou, že typy charakterov, ktoré v sitcome postavy stvárňujú sú nám ľuďom veľmi blízke, či tým, že nám sitcom dovoľuje odosobniť sa od reality a mať iný pohľad na stvárňovanú situáciu. To je dôvodom, prečo som si vybral analýzu slovenského sitcomu z pracovného prostredia- Profesionáli. Tento sitcom stvárňuje prostredie i z môjho profesijného prostredia. Bakalárska práca je rozdelená na štyri kapitoly. V prvej a druhej kapitole práce sa zameriame na analýzu sitcomu vo všeobecnosti. Zameriame sa na jeho vznik, charakteristické znaky, jeho uvedenie na televízne obrazovky. Predstavíme druhy sitcomu a typy charakterov postáv, ktoré sú v sitcomoch stvárňované. V tretej kapitole bakalárskej práce sa zameriame na analýzu tvorby slovenského sitcomu. Budeme zisťovať ako tento televízny žáner prijal slovenský divák. Ďalej sa zameriame na súčasnú podobu sitcomu na slovenských televíznych obrazovkách. V poslednej štvrtej kapitole sa budeme venovať analýze slovenského sitcomu z pracovného prostredia- Profesionáli a jeho porovnanie s britským sitcomom z pracovného prostredia- Ajtáci(IT Crowd). V tejto

časti bakalárskej práci sa budeme snažiť nájsť odpoveď na otázku, aký druh humoru si slovenské publikum najviac cení, v závere uvedieme vyhodnotenie anonymného dotazníka, ktorý sme zostavili, aby sme mohli zistiť a zhodnotiť názor slovenského publika na sitcom Profesionáli. Nakoľko ide o sitcom z pracovného prostredia, konkrétne z prostredia policajného zboru slovenskej republiky ako respondentov sme oslovili i členov policajného zboru slovenskej republiky, aby sme zistili ako vnímajú tento konkrétny sitcom, ktorý čerpá námety z ich pracovného prostredia. Ako druhú skupinu respondentov sme oslovili slovenské publikum z iného pracovného prostredia.

1 SITCOM AKO ŽÁNER

Jedným z veľmi populárnych televíznych žánrov, ktorý sa v súčasnosti teší veľkej obľube divákov v zahraničí i na Slovensku je sitcom. Špecifické znaky, štruktúra tohto televízneho žánru sa od minulosti vyprofilovali do dnešnej podoby, ktorá sa avšak v jednotlivých krajinách môže viac či menej odlišovať istými prvkami. V nasledujúcich kapitolách sa budeme venovať špecifickým znakom sitcomu, jeho histórii, členeniu, podobám, ktoré tento žáner ponúka a v neposlednom rade humoru, ktorý je s týmto televíznym žánrom neodmysliteľne spojený.

1.1 Definícia sitcomu

Krajinou pôvodu sitcomu je USA. Sitcom alebo situačná komédia je druh komédie, komediálneho predstavenia, ktorý bol pôvodne určený pre rozhlasové vysielanie, avšak dnes tento druh komédie je i súčasťou televízneho vysielania. V sitcome sa stretávame s jednou alebo viacerými humornými líniami príbehu, ktoré sú vsadené do všedného prostredia rodinného života alebo života na pracovisku.¹ Sitcom a jeho názov interpretujú autori Encyklopédie literárnych žánrov (Mocná, D. a kol. 2004, s. 648) ako situačnú komédiu alebo komédiu v sede. Scenárista Scott Sedita, vydal pre hercov príručku *The Eight Characters of comedy* (2006, s. 13), kde radí hercom a scenáristom ako úspešne preraziť do sveta sitcomov. Tu ako synonymum sitcomu používa výraz polhodinová komédia. Sitcom charakterizujeme ako humorné situačné epizódy, odohrávajúce sa najmä v jednej miestnosti, prípadne v byte, a sprevádzané smiechom alebo hlasom neviditeľného publika. (Mocná, D. a kol. 2004, s. 648). Mills (2009, s. 49) predkladá nasledovnú charakteristiku sitcomu : „*Sitcom môže byť vhodne definovaný ako forma programovania, ktorá dáva do popredia svoj humorný zámer*“ Mintz (1985, s. 114-115) charakterizuje sitcom nasledovne.: „*Pol hodinová séria, ktorá je založená na epizódach, vystupujú v nej a opätovne sa objavujú postavy v tej istej premise. To znamená, že každý týždeň stretávame*

¹ <http://www.economicexpert.com/s/sitcoms.html>

rovnakých ľudí v rovnakom prostredí. Epizódy sú konečné, čo sa v danej epizóde odohrá, je obvykle ukončené, vysvetlené, uzmierené, vyriešené na konci danej polhodiny(...). Sitcomy sú obvykle hrané pred štúdiovým publikom, alebo vysielané naživo, sfilmované alebo nahrané a obyčajne obsahujú element, ktorý by mohol byť takmer melodramou v tom zmysle, že kým sa smiech nahráva(niekedy aj pridáva), publikum si je vedomé, že sleduje hru, predstavenie, komédiu s prvkami komediálneho konania.“

David Mark (1998, s. 52) hovorí o sitcome ako o reprezentatívnej forme humoru, v ktorej sa na istom stupni reality opakuje každodenný život. Existuje mnoho definícií sitcomu, ktoré sa vo svojej podstate neodlišujú. Vo všetkých definíciách nachádzame typické znaky sitcomu.

1.2 História sitcomu

1.2.1 Komédia

Ako sme už spomenuli, sitcom zaraďujeme do komediálneho žánru. Slovo komédia pochádza z gréckeho slova 'kómóidia', ktoré v preklade znamená spev veselého pôvodu. Komédia je dramatický žáner, ktorý má v sebe sklon k humornému riešeniu konfliktov. Tento konflikt sa v komédii prejavuje ako nadsadený a z pohľadu diváka sa javí ako riešiteľný, avšak tento pohľad z hľadiska protagonistov môže byť iný. Rozlišujeme štyri typy komédie. Komédiu situačnú, zápletkovú, charakterovú a komédiu konverzačnú. Situačná komédia sa z týchto typov vyskytuje najčastejšie. (Mocná, D. a kol., 2004, s. 309) Významnú zložku situačnej komédie tvoria situácie, ktoré spoluutvárajú dramatický dej, označenie fraška používame vtedy, keď ide o drsnejší komediálny žáner, či nezmyselné konanie alebo drsnejší komický výjav. V situačnej komédii môžeme sledovať dva druhy vzťahov medzi situáciou a hlavnou postavou deja. V prvom prípade situácia spolupracuje s postavou deja, v druhom prípade nespôlpracuje s hlavnou postavou, teda situácia pracuje proti hrdinovi (tamže, 2004, s. 308).

Situačná komédia v modernej podobe sa začala vytvárať v 19. storočí, možno to pozorovať napríklad u rakúskeho dramatika J. N. Nestroya v diele

Byt do prenájmu z roku 1837 alebo u Francúza E. Labicha v diele *Slamený klobúk* z roku 1851. K prítvrdeniu metód situačnej komédie a k ich zdrsňovaniu dochádza v 20. storočí. Ide o zmeny od jemnej erotiky k naturalistickému pojednávaniu o sexe a taktiež sa stretávame s čiernym humorom, čo možno badať u anglického dramatika J. Ortona napríklad v hre *Čo videl komorník* z roku 1969 (tamže, 2004, s. 311).

1.2.2 Televízny seriál

V 40. a 50. rokoch 20. storočia vznikol v USA prepracovaním niektorých rozhlasových hier televízny seriál. Medzi hrané televízne seriály sa zaraďuje aj sitcom. V tvorbe televízneho seriálu sa stretávame predovšetkým s komerciou, ich produkcia je zameraná na dosiahnutie čo najvyššieho zisku a je teda zameraná na presne určenú skupinu príjemcov. Všetky zložky pri produkcii televízneho seriálu sa podriaďujú kritériu sledovanosti (tamže, 2004, s. 645). Táto presne určená skupina príjemcov sa rozdeľuje podľa veku na seriály pre dospelých, teenagerov a deti. Seriály sa ďalej rozdeľujú podľa technického zhotovenia snímky na hrané a animované seriály. Ďalej z hľadiska času stvárňovaného v seriáli ich delíme na historické alebo súčasné, aktuálne. K ďalšiemu kritériu delenia patrí rozdelenie tematiky na rodinné a profesijné. Posledné dva druhy možno kombinovať.

Počiatok sitcomu možno hľadať vo vaudeville. *“Všetko nás vracia späť k varieté“*, zdôrazňuje Mills (2006, s. 7) „*Takýto formát má predchodcu vo vaudeville, v ktorom speváci, tanečníci, komedianti vystupujú jeden po druhom na javisku.*“ potvrdzuje Marc (1998, s. 52).

V Európe sa vyskytovali varietné divadlá už pred rokom 1860 a neskôr sa tieto predstavenia ocitli v USA. Varieté bolo zábavným divadelným žánrom v USA a v Kanade od roku 1880 do roku 1930. V USA sa tento druh zábavy objavil po občianskej vojne. Diváci mohli oceniť v predstavení naraz za

jeden večer predstavenia akrobatov, spevákov, tanečníkov a komédie v jednom spoločnom vystúpení.²

Vo varieté sa stretávame s použitím jednoduchých zápletiiek, so širokou škálou zábavných charakterov, ktoré mali za úlohu docieľiť veľa smiechu, teda rozosmiať čo najviac divákov. Určitý štipľavý druh humoru, dialógy a technika, ktoré boli typické pre varieté show zaznamenali značnú úspešnosť a stali sa nesmierne populárnymi, dokonca boli prenášané do rádia, čo sa neskôr považovalo za štandardný druh zábavy. „*Rádio šou ako “ Amos and Andy, “ “ The Burns and Allen Shoe, “ “ The Adventures of Ozzie and Jarriet, “ „ “ Life of Riley “ and “ My favorite Huband, “ s hviedou Lucille Ball, sú považované za predchodcov sitcomu “* (Sedita, S. 2006, s.7)

Na televízne obrazovky sa situačné komédie dostali na podnet rozhlasového vysielania. Spomínané rozhlasové hity zaznamenali prechod z rádiových prijímačov na televízne obrazovky podľa Marca (1998, s. 253) tak rýchlo, že možno povedať ako keby zo dňa na deň.

1.2.3 Skeč show

Skeč show je príbuzným variantom sitcomu. Spoločným znakom skeč show a sitcomu je dejová línia a konflikt. Humor v skeč show môže byť vyjadrený hranými scénkami bez hovoreného slova, alebo použitím hovoreného slova.

Skeč show sú krátke dramatické predstavenia, ktorých obsah môže byť komický, satirický, humorný a reagujú najmä na aktuálne témy spoločenského diania. Dej skečov vedie k výstižným záverom.

Skeče ako krátke útvary netrvajú dlhšie ako 5 až 10 minút a vystupuje v nich malé množstvo postáv. Skeče vznikli okolo roku 1900 v USA. Po roku 1940 sa stali skeče populárne v televízii a vo filmoch a neskôr sa už tvorcovia zameriavali na tvorbu aj samostatných skeč show.³ Na slovenských

² <http://xroads.virginia.edu/~MA02/easton/vaudeville/vaudevillemain.htm>

³ <http://de.wikipedia.org/wiki/Sketch>

televíznych obrazovkách sa objavovala skeč show SOS, ktorú STV presunula na základe veľkej úspešnosti do hlavného vysielačieho času. Televízni diváci skeč show *SOS* dokonca ocenili svojimi hlasmi ako najlepší zábavný program roka a titulom OTO 2005. Skeč show SOS inšpirovala svojimi ohlasmi i konkurenčných vysielačov a zároveň dala podnet na vznik sitcomu *MAFstory*.⁴

1.3 Charakteristika sitcomu

Americké sitcomy sa od začiatku tešili obľube divákov nielen na domácej pôde, ale i v zahraničí vďaka ich televíznemu sprostredkovaniu. Televízne vysielanie amerických sitcomov prebralo vyhranenú štruktúru rádiového vysielania. Išlo o 30 minútový formát vysielania, pričom 22 minút bolo použitých na príbeh a zvyšných 8 minút na reklamu. Táto základná vysielačná štruktúra sa zachovala dodnes. Sedita ponúka detailný rozpis formátu sitcomu (2006, s. 8): „Formát sitcomu: *znelka, príbeh (zápleтка / otvorenie deja bez zápletky), televízna reklama, príbeh, televízna reklama, koniec príbehu, televízna, reklamná znelka*“ (Sedita, 2006, s.8)

Na rozdiel od amerických sitcomov, ktoré mali vysielačací čas 30 minút, sitcomy vysielané a produkované mimo Ameriky môžu mať predĺžený alebo skrátený vysielačací čas. Pre americký sitcom je typických 20 a viac epizódnych častí na rozdiel napríklad od Kanady, kde je preferovaných 14 a Británie, kde je obvykle produkovaných 6 epizódnych častí. Rozdielnosť v tvorbe amerického sitcomu v porovnaní napríklad s britskou tvorbou nachádzame v počte scenáristov, ktorí sa podieľajú na jeho tvorbe. Kým v Amerike spolupracuje na tvorbe scenára početný tím scenáristov, ktorí sa stretávajú a tvoria za „okrúhlym stolom“, v Británii sa na tvorbe scenára podieľa jeden alebo dvaja tvorcovia.⁵

⁴ <http://medialne.etrend.sk/televizia-clanky/stvrtkovy-kritik-susedom-umelost-pristane-mafstory-moze-umelost-odstavit.html>

⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Situation_comedy

1.4 Sitcom a televízne vysielanie

V prvom rade si musíme uvedomiť, že sitcom je produkováný pre televízne vysielanie, pripomína Mills (2009, s. 14). Aj keď sa nám to môže zdať ako samozrejmé, podľa neho práve táto skutočnosť má dopad na všetky aspekty sitcomu. *„Na sitcom môžeme nazerať ako odpoveď na otázku: ako môže byť efektívne vyrobená komédia pre vysielanie“* (tamže 2009, s. 14).

Mills upozorňuje na mnohé problémy, ktoré môžu byť spojené s výrobou sitcomu pre vysielanie, pretože sa vynárajú aspekty, ktoré nie sú typické pre televízne natáčanie, no sú nevyhnutné pre žáner ako je sitcom. Problémy podľa neho môžu byť vytvorené tým, že komédia prešla postupne z divadla do televízie a preto sú potrebné napríklad divadelné skúsenosti hercov hrajúcich pred obecnstvom. Pri natáčaní sitcomu kamery musia byť umiestnené tak, aby mohol byť divákovi pri obrazovkách sprostredkovaný čo najlepší divácky zážitok. Herci musia svoju gestikuláciu a texty použiť tak, aby boli adresované každému divákovi vo fiktívnom štúdiomvom obecnstve. Taktiež je nevyhnutné dokonalé zabezpečenie a uvedenie nahrávok smiechu v sitcome, aby boli fiktívnou reakciou publika. Ďalším problémom pri výrobe komediálnych žánrov pre televíziu je rozdielnosť a rôznorodosť televíznych divákov, pretože komediálne žánre boli vždy v blízkom vzťahu s divákmi a spolupracovali s nimi, teda bol tu vytvorený úzky vzťah medzi rozprávačom žartov a ich prijímateľom. Mills (2009, s. 15) tieto vzťahy opisuje nasledovne.: *„To znamená, že ľudia, ktorí sa navzájom veľmi dobre poznajú môžu isté veci považovať za zábavné na rozdiel od iných ľudí, ktorí sa navzájom nepoznajú.“*

1.4.1 Zvukové nahrávky smiechu

Počas sledovania sitcomov sa stretávame so zvukovými nahrávkami smiechu. Nahrávky smiechu alebo nahrávky, ktoré sú použiteľné v sitcome, sú zbierkou nahraného hlasu smejúceho sa publika a jeho potlesku a následne použité, vsadené do televíznej nahrávky sitcomu.

Po prvýkrát bol takýto druh nahrávky v televíznom vysielaní použitý v roku 1950 počas strihania show *Hank McCune Show*. Dovtedy sa počas rozhlasového alebo televízneho vysielania buď nepoužíval smiech publika vôbec, alebo sa používal živý smiech publika, ktoré sa natáčania programu priamo zúčastňovalo. So začiatkom používania zvukových nahrávok smiechu je neodmysliteľne spojené meno Charlesa Rollanda Douglassa, inžiniera pracujúceho na poste technického riaditeľa, ktorý je považovaný za tvorca „the Laff Box“ (smejúca sa škatuľa, skrinka), čo sa od roku 1950 používa ako náhrada za živé publikum. Douglass zaradil okrem čistého smiechu i zvuky zobrazujúce chichot, veľmi hlučný smiech, plač, stony, náreky, posmešok, zvuky údivu a obdivu. Laff Box sa v dnešnej dobe používa vo veľkosti laptopu či PC a disponuje stovkami ľudských hlasov a zvukov, ktoré zahŕňajú i hlasy ľudí rôznych kultúr, rozoznateľných, odlišujúcich sa od hlasov Američanov.⁶

Zvukové nahrávky nemali rozosmievať televíznych divákov, ktorí neporozumeli humoru v danej zobrazovanej humornej situácii. Zvukové nahrávky smiechu mali doplniť prirodzenú reakciu diváka a priviesť ho k pointe, ktorú má daná situácia stvárniť. Tu sa stretávame i s výrazom „osladenie nahrávky“, takto nazývajú zvukovú nahrávku smiechu a jeho použite v sitcome niektorí televízni producenti. Douglass sám ako objaviteľ zvukových nahrávok smiechu hovorí o laff boxe: „*Laff box môže „osladiť“ zvukové stopy programu na rôznych úrovniach smiechu, vzdychov a iných zvukov aj v prípade neprítomnosti publika.*“⁷

S kritikou zvukových nahrávok smiechu sa stretávame okolo roku 1970. Producenti mnohých vysielaných sitcomov sa rozhodli obmedziť jeho používanie, a tak sa natáčanie pred živým publikom stalo častejším. Tu sa však narážalo na problém reakcie publika, pretože reakcie nekorešpondovali s očakávanými reakciami tvorcov, to sa stávalo najmä kvôli vyčerpanosti publika po náročnom dni natáčania. Väčšina sitcomov sa avšak i dnes teší z natáčania pred publikom. Avšak nájsť vhodnú náhradu miesto zvukovej

⁶ <http://www.nytimes.com/2003/04/26/arts/charles-douglass-93-inventor-of-laugh-track-for-tv-dies.html> Charles Douglass, 93, Inventor Of Laugh Track for TV, Dies

⁷ <http://www.nytimes.com/2003/04/26/arts/charles-douglass-93-inventor-of-laugh-track-for-tv-dies.html> Charles Douglass, 93, Inventor Of Laugh Track for TV, Dies

nahrávky pre vytvorenie prirodzenej reakcie publika si vyžaduje podľa Pollicka veľa praxe a trpezlivosti. Kritici zvukovým nahrávkam smiechu vyčítali najmä to, že môžu byť využívané scenáristami na zakrytie slabých scenárov či hereckých výkonov.⁸

Mills (2009, s. 103) hodnotí zvukové nahrávky ako umelo vytvorenú reakciu jednotlivca aj napriek tomu, že niektoré zvukové nahrávky smiechu takéto reakcie zachytávajú v podobe hlučného smiechu. Avšak tento hlučný smiech jednotlivca má veľmi osobitý a hlučný charakter, čo v divákovi môže budiť dojem, že k danému vysielaniu ani nepatrí. Wickelberg (1998, s. 103) má názor totožný s Millsom: „Zvukové nahrávky smiechu prezentujú obecenstvo ako masu, ktorej reakcie sú jednoznačné a vyznačujú sa hromadným porozumením toho, čo možno pokladať za smiešne. Tomuto faktu odporuje myšlienka, že zmysel pre humor je hlavne vecou osobnosti založenej na individualite. Pre hromadný charakter vysielania je takýto rozsah spôsobov reakcie na komédiu nepostačujúci. V sitcome je smiech interpunkčným znamienkom. Dobrý sitcom je vystavaný na tri doby: replika - replika - smiech. Bez neho to nezafunguje.“ takto vidí zvukové nahrávky smiechu Vojtech Hron.⁹ Niektoré sitcomy môžu byť samozrejme vysielané bez použitia zvukových nahrávok smiechu ako napríklad *The Office* (BBC2/1, 2001-3) alebo *Flight of the Conchords* (HBO, 2007) a tým sa odlišujú od tradičných sitcomov. Jedným zo sitcomov, v ktorom zvukové nahrávky sú, aj nie sú použité, je *M*A*S*H** (CBS, 1972-83). Jeho tvorca Larry Gelbart chcel, aby tento seriál bol vysielaný výlučne bez týchto nahrávok, čo však zamietla jeho produkčná spoločnosť, no Gelbart dosiahol aspoň výsledok, že počas scén, ktoré sa odohrávali v operačnej sále, bol tento zvuk z vysielania vylúčený. Ako dôvod použitia nahrávok producenti uvádzali, že diváci by mohli ťažko porozumieť druhu humoru, ktorý je v tomto seriáli stvárňovaný. V Británii na

⁸ <http://www.wisegeek.com/what-is-a-laugh-track.htm>/Pollick, Michael: What is a Laugh Track?, Retrieved on 31 May 2007

⁹ <http://www.sme.sk/c/3869055/vojtech-hron-televizia-nam-robi-zivot-tazsim.html#ixzz0ok98vu7w>

rozdiel od Ameriky bol *M*A*S*H* vysielaný bez zvukových nahrávok smiechu, avšak stopy po týchto nahrávkach boli počas vysielania značne poznateľné. DVD nahrávky seriálu ponúkajú divákovi možnosť zvoliť si počas jeho prehrávania prídanie zvukových nahrávok smiechu alebo ich vylúčenie. Hodnotenie zvukových nahrávok smiechu ako odraz reakcie publika na stvárňovaný komediálny humor vo vysielaní hodnotí Mills (2009, s. 106) ako veľmi problematické: „.....štúdie, ktoré hodnotia zvukové nahrávky smiechu ako dôkaz prirodzenej sociálnej jednoty publika a jeho reakciu na humor v sitcome, môžu ľahko zmiast' svojim využívaním počas replík pocity miliónov individuálnych divákov doma, o ktorých my úplne nič netušíme“.

2 DRUHY SITCOMU

V rodinnom seriáli účinkujú vzájomne si príbuzné postavy. Tento typ seriálu sa zameriava na zobrazovanie a približovanie momentov a situácii zo života. Stretávame sa tu so sobášmi, rozvodmi, narodením nových členov rodiny, s úmrtiami, adopciami, prípadne s objavením mimomanželských detí.

V profesijnom televíznom seriáli sa ocitáme v prostredí pracujúceho personálu, zamestnancov, v ktorom daný kolektív pôsobí, pracuje. Môže ísť napríklad o prostredie školské, univerzitné, nemocničné, prímorské i prostredie z policajnej stanice (Mocná, D. a kol. 2004, s. 647).

2.1 Rodinný sitcom(Family sitcom)

„Sitcom potrebuje prítomnosť kvázi rodinnej štruktúry na uspokojenie očakávaní diváka. Televízny divák je sitcomom vždy oslovovaný ako člen rodiny , z mojej rodiny do tvojej. (Feuer, 2001, s. 69)

Sitcom vždy zobrazuje istý druh rodinnej komunity. Rodiny stvárňované v sitcomoch môžeme rozdeliť do dvoch skupín. Skupinu najbližších rodinných príslušníkov a skupinu priateľov, ľudí, ktorých nespája príbuzenstvo. V každej sitcomovej rodine nájdeme zastúpenie rôznych charakterov, niektorý z členov rodiny zosobňuje napríklad naivitu, hlúposť, alebo cynizmus, iný

materializmus, agresivitu. Situácie, ktoré rodiny riešia, spočívajú vo väčšine prípadov v rozdielnosti názorov, svetonázorov, ideológií. V sitcomoch sa stretávame najmä s druhmi neúplného typu rodiny. Teda s rodinami, ktoré netvorí dvaja rodičia a ich deti.

„Centrum diania je často v rodinnom prostredí, hoci môže ísť aj o rodiny neúplné.“ potvrdzuje Nostbailken (2003, s. 159). Diváci si vychutnávajú najmä spojenie netradičných a bizarných situácií, ktoré sa v takýchto rodinách každodenne odohrávajú.

Rodina bola dlho základom sitcomov, tento základ bol do TV sitcomov prebratý z ich rozhlasového vysielania. Formovanie rodinných sitcomov teda prebralo takúto osnovu svojho programovania.

„Sitcom *Family Dynamics* až po *Osbournes* vlastne demonštrujú, že rodina sa považovala za základ amerických sitcomov“ (Dalton, Linder, 2005, s. 3).

Rokmi sa obraz „perfektnej“ rodiny vyvíjal od obrazu otca v úlohe živeľa a hlavy rodiny, cez pozíciu matky v domácnosti až k typu nie bežnej rodiny, ako napríklad rodiny spojené sobášom dvoch rozvedených (*Krok za krokom*), neúplné rodiny (*Plný dom*), adoptívne rodiny, strašidelné rodiny (*Rodina Addamsovcov*), disfunkčné rodiny (*Married...With Children*, *Roseanne*). Výnimku netvorí ani viacgeneračné, multikultúrne, školské rodiny (tamže, 2005, s. 3 - 6).

2.2 Sitcom z pracovného prostredia (Workplace sitcom)

Veľkej popularite sa najmä v minulosti tešili sitcomy z pracovného prostredia. Na rozdiel od rodinných sitcomov, ktorých dej nás vtiahne do rodinného prostredia, sa sitcom z pracovného prostredia odohráva v prostredí kolegov na pracovisku, dej je teda vsadený do pracovného prostredia.

Tu prídu na pretras rôzne situácie, ktoré v takomto prostredí môžu vzniknúť, ide najmä o situácie, ktoré riešia medziľudské, sexuálne, milenecké, priateľské vzťahy, flirtovanie. Tento druh žánru sa zameriava hlavne na situácie, ktoré stvárňujú medziľudské vzťahy, nie tie, ktoré sa odohrávajú na pracovisku. Pracovisko ako také ustupuje vlastne do pozadia.

Začiatky sitcomu z pracovného prostredia sú v 70-tych rokoch spojené s menom Doris Martin, postavou zo šou *The Doris Day Show*, ktorej charakter sa postupne formoval a z rodinného prostredia prechádzal do pracovného prostredia. V ďalších dekádach sa workplace komédie stali základom sitcomového žánru. Prínosom bola možnosť stvárňovať rozličné sociálne zmeny v živote človeka. Od roku 1980 sa začínali strácať sitcomy z pracovného prostredia, pretože rodinné sitcomy hlásili svoj návrat (tamže, 2005, s. 10).

Typickým príkladom sitcomu z pracovného prostredia je britský sitcom *Are You Being Served?*, ktorý svojim úspechom podnietil vznik ďalších sitcomov ako napríklad *Hi Di Hi!* alebo *On The Buses*. Sitcomy ako *Fawlty Towers*, *Drop the Dead Donkey* sa odohrávajú v pracovnom prostredí, no majú rodinný charakter, teda charaktery, ktoré sú v nich stvárňované, správajú sa ako rodina. *Drop the Dead Donkey* je príklad sitcomu, ktorý bol pôvodne uvedený ako sitcom z pracovného prostredia, jeho protagonisti, ktorí pracujú v televíznej redakcii, riešili rôzne etické dilemy, tieto dilemy boli však v priebehu vysielania nahradené riešením sexuálnych vzťahov. Táto zmena nastala na základe diváckeho dopytu.

2.3 Hybridy a inovácie sitcomu

O hybridizácii sitcomu hovoríme vtedy, keď je sitcom buď ovplyvnený iným žánrom, alebo sitcom ovplyvnil iný žáner.

Sitcomy ako *Priatelja* a *Seinfeld* taktiež označujeme za hybridy, pretože v nich dochádza k spojeniu domáceho a pracovného prostredia a nachádzame v nich i prvky prebraté zo soap-opery ako napríklad *Beverly Hills 90210* alebo *Merloce Place*. S postupným vytrácaním sa tradičného rodinného usporiadania v sitcome začalo svoje miesto zaujímať zloženie rodiny bez priameho príbuzenského vzťahu (*Priatelja*, *Zúfalé manželky*), rozdielnej sexuálnej orientácie (*Ellen*) a sitcomy z pracovného prostredia (Dines, G. a kol, 2003, s. 65).

Komediálne seriály ako *Sex v meste* a *Zúfalé manželky* označujeme tiež za hybridný subžáner sitcomu. V tomto prípade hovoríme síce o komédiách, ktoré však nemožno zaradiť na základe spoločných znakov len medzi situačné komédie, pretože ich štruktúra obsahuje i prvky, ktoré sitcom nepripúšťa, ako sú napríklad komentáre mimo obraz alebo melodramatické prvky prerušujúce humor. Hill (2005, s. 27) dopĺňa medzi prvky odlišnosti i snímanie kamery zamerané na detaily .

Ďalším príkladom takéhoto typu sitcomu je *The Office*. Okolo roku 2004 popisuje Mills (2004, s. 100) situáciu okolo sitcomov ako keby „sa niečo s ním stalo“. Táto situácia je sprevádzaná s vysielaním britského sitcomu *The Office*, v Austrálii sitcomu *Kath and Kim* a *Crub Your Enthusiasm*. Mills (2004, s. 63 - 78) označuje sitcom *The Office* ako „‘comedy verité,’“ hybridnú inováciu, keď komédia spája tradičný sitcom s TV žánrom reality šou.

„The Office je dobrým príkladom hybridného sitcomu, ktorý zahŕňa zložky sitcomu a zároveň prijíma prvky iných žánrov. Štýl, akým je sfilmovaný, sa podobá štýlu reality šou, kde postavy priamo hovoria do kamery počas scénok, čo zahŕňa prvky dokumentarizmu,“ hovorí Joel Chapmann.¹⁰

Štefan Titka pre český časopis CINEPUR hovorí o *The Office* nasledovne: *„Od štandardne ponímaného „statického“ sitcomu sa The Office odlišuje predovšetkým originálnym štýlovým poňatím. Pseudodokumentárny rámec The Office, keď televízia BBC natáča dokumentárny cyklus o papierenskej firme Wernham Hogg, bol vcelku logickým krokom ako ďalej využiť potenciál čisto televízneho formátu reality TV a plynule ho začleniť do televíznej dramatickej tvorby. Dobrá správa je, že na prvý pohľad krkolomný hybrid reality TV a sitcomu je v tomto konkrétnom prípade funkčný. Postupy odvodené z dokumentárnej tvorby a formátu rôznych televíznych reality show však*

¹⁰ September 11, 2007 at 11:50 am, <http://tvproduction.wordpress.com/2007/09/06/blog-2-is-the-sitcom-dead/>

pomáhajú The Office rozvíjať jeho divácky najvd'ačnejší rys, jeho špecifický zmysel pre humor. ¹¹

2.4 Typy postáv v sitcome

Veľmi dôležitým faktorom v sitcome sú typy postáv, ktorých zvyky, spôsoby chovania sa v sitcome po celú dobu pôsobenia nemenia, nevyvíjajú sa. V každom sitcome teda môžeme rozlíšiť niekoľko nemenných komických charakterov. Každý sitcom je výnimočný, preto sa môžeme stretnúť s rôznymi typmi charakterov v podaní postáv. Niektoré postavy môžu stvárňovať i niekoľko typov charakterov naraz.

Scott Sedita ponúka rozdelenie základných typov postáv. Tieto rozdelil na osem hlavných druhov.

2.4.1 Typ postavy: ROZUMNÝ, INTELIGENTNÝ, BYSTRÝ

Postavy stvárňujúce tento typ sú úprimní a priami ľudia, vo väčšine prípadov ide o ženy v pozícii manželky. Výborným príkladom tohto typu charakteru je Clair Huxtable (*The Cosby Show*). Nie všetky postavy tohto typu sú rovnaké. Rozumný, bystrý typ rozmýšľa logicky a je veľmi bystrý. Postavy sú vo väčšine vzdelané, počas štúdia vynikali výbornými výsledkami. Mladí ľudia stvárňujúci tento charakter sú ovplyvnení svojimi inteligentnými rodičmi alebo naopak vyrastali v domácnostiach, kde sami vlastnými silami na základe inteligencie a svojich uvážení sa museli prebojovať životom. Tieto postavy sú veľmi zodpovedné a racionálne zmýšľajúce, vždy majú nadhľad nad situáciou.

Silnou zbraňou tohto charakteru je sarkazmus. V histórii sitcomov každá úspešná postava bola majstrom sarkazmu. Ako ďalší príklad niektorých

¹¹ Titka, Š. 2007. Estetika trapnosti na britský spôsob, Článok vyšiel v časopise Cinepur #53, <http://www.cinepur.cz/article.php?article=1271>

úspešných postáv uvádza Sedita (2006, s. 69) napríklad postavu Roseanne Conner (*Roseanne*) alebo Hawkyeye Pierce (*M*A*S*H*).

2.4.2 Typ postavy: MILÝ, NO NEUSTÁLE PREHRÁVAJÚCI

Tento typ postavy sa objavuje v každom sitcome. Príkladom tohto charakteru je Chandler Bing (*Priatelka*), ktorý si často strieľa sám zo seba. Postavy stvárňujúce tento charakter prinášajú so sebou zábavu, svoje skvelé nápady a popletú každú vec, čo sa dá. Vždy pochybia vo svojich činoch, no nikdy sa nepoučia na svojich alebo chybách iných. Vždy riešia problémy svojím vlastným spôsobom, ktorý je vždy zlý, nikdy sa im nepodari doviest' veci do konca a pritom bez chýb. Túto ich schopnosť označuje Seditta (2006, s. 73) za nenahraditeľnú:

„Toto je dôvod prečo tento milý, no neustále prehrávajúci typ charakteru je dôležitou zložkou pre úspešný sitcom, jeho spojenie s rozumným typom charakteru je základom sitcomu. Je to najbežnejšia kombinácia charakterov a perfektný pár pre komédiu.“

Pre milý, no neustále prehrávajúci typ postavy je charakteristická ich detinskosť, myslia si, že môžu vykonať čokoľvek, aj pokiaľ to presahuje ich fyzické možnosti, praktické zručnosti. Či už ide o deti alebo dospelých, neustále snívajú, čo ich výrazne odlišuje od iných typov postáv. Ich sny ich neustále privádzajú do problémov, no oni si nevedia vysvetliť prečo. Vždy veria v splnenie svojich snov, myslia len optimisticky. Sarkazmus tak ako i u rozumného typu postavy je ich hnacou silou, no často ho využívajú sami i na sebe (Sedita, 2006, s. 71 - 89).

2.4.3 Typ postavy: NEUROTICK

Neurotický typ postavy je najzábavnejším, najhlbším a najkomplexnejším typom z ôsmich typov charakteru komédie. Príkladom je Monica Cox

(*Priatelía*). Neurotik je mnohotvárný, ich neurotizmus sa prejavuje na rôznych úrovniach. Tento neurotizmus pramení z ich neistoty, ktorú v sebe nosia. Detstvo prežívajú tieto typy ako biff'oší. Neurotici sú neustále bojazliví, ustráchaní. Tento typ charakteru je extrémne úzkostlivý a nervózny, snaží sa o perfekcionizmus. Postavám stvárňujúcim tento charakter nechýba inteligencia. Často sa obávajú, že si nenájdu životných partnerov, kamarátov, dobrú prácu. Neurotické typy postáv priveľmi všetko analyzujú, čo je dôsledkom už spomínanej neistoty, ich analýze nepodlieha len vonkajší svet, no často skúmajú svoje vnútro. Vždy a všetko podlieha analýze do posledného detailu. Čo sa týka sarkazmu, nie je ich častou zbraňou ako u dvoch predchádzajúcich typov (Sedita, 2006, s. 91 - 103).

2.4.4 Typ postavy: HLUPÁK

„Tento typ postavy je veľmi dôležitý pre veľa sitcomov, pretože prináša okamžité humor, len tým, čím je...hlupákom, nepotrebuje veľa dialógov, stačí ak otvorí ústa, čo zaručuje podnet na pobavenie“, hovorí Sedita (2006, s. 117).

Typ hlupáka už ako dieťa disponuje veľkou predstavivosťou, vie sa zabaviť a zahrať sám so sebou. Sú veľmi šťastní a spokojní. Detinskosť sa z ich charakteru nevytráca ani v dospelosti a sprevádza ich počas celého života. Postavy stvárňujúce tento charakter sa vedia veľmi rýchlo vzrušiť, ak ich napadne nejaká fantastická myšlienka. Pôsobia veľmi neskazene, vedia sa ľuďom veľmi rýchlo dostať pod kožu, rýchlo sa nadchnúť svojimi nápadmi, sú to veľmi pozitívni, no naivní ľudia a sú zdrojom humoru pre každého, kto ich pozná. Tento typ postavy trpí zábudlivosťou a často akoby žil vo svojom vlastnom svete bez toho, aby vnímal, čo sa deje okolo. V zásade sú tieto postavy veľmi úprimné voči sebe i iným. Ich vlastnosťou je aj bezprostrednosť a hrdosť. Nikdy neklamú, vždy hovoria, „čo na srdci, to na jazyku“, čo ich privádza do humorných situácií. Sú veľmi priami a nevedia sa pretvarovať. Tento typ charakteru je veľmi vdáčným priateľom pre svoju

nesebeckosť, vľúdnosť a nezákernú povahu. Seditta (2006, s. 117). Čo sa týka sarkazmu, ten pri tomto type úplne chýba, ide o postavy úprimné a čestné, ktoré sarkazmus ani nepoznajú. Ako príklad hlupáka Seditta (2006, s. 115 - 133) uvádza Joeyho Tribbianiho (*Priatelja*) alebo Franka Burnesa (*M*A*S*H*).

2.4.5 Typ postavy: BEŠTIA, BASTARD

Tento typ do sitcomu prináša guráž a podráždenosť. Postavy sa vyznačujú životným cynizmom a pesimizmom, ide o egoistov, ktorých nezaujímajú potreby iných, koncentrujú sa len sami na seba a ospravedlnenie sa niekomu je pre nich veľmi ponižujúce. Ak sa niečo tejto postave postaví do cesty, vie byť poriadne zatrpknutá. Tento typ postavy stvárňujú aj detské postavy, ako je napríklad Darlene Conner (*Roseanne*), no vo väčšine ide o stvárňovanie starších typov postáv, ako sú zatrpknutí sluhovia, slúžky tráviace svoj život obsluhovaním ľudí či nespokojní manželia, manželky, ktorých životy sa ubrali iným smerom ako si predstavovali, alebo iní ľudia, ktorým sa napríklad nedaril postup v kariére a stagnovali na nižších pozíciách. Pesimizmus je charakteristickou črtou tohto typu postavy. Seditta (2006, s. 133 - 157) hovorí: „*Sú to pesimisti vzhľadom na súčasnosť i budúcnosť. To je i dôvod, prečo si stavajú okolo seba ochranné múry, aby sa ubránili pred ostatnými, ako i pred trpkou realitou ich sveta.*“ Ich vlastnú neistotu schovávajú za svoju nepremožiteľnosť, uhladenosť, dôležitosť. Nikdy nechcú ukázať svoju bezmocnosť a vyčerpanie, naopak vždy vystupujú veľmi isto a mocne. Príkladom takéhoto typu postavy je Berta (*Dva a pol chlapa*) (Sedita, 2006, s. 133 - 157).

2.4.6 Typ postavy: ZVODCA

Tento typ postavy neustále flirtuje a v hlave má neustále myšlienku ako niekoho sexuálne zviest'. Tieto postavy často vystupujú v sitcomoch ako idoly

iných. Na rozdiel od iných typov, ktoré poznajú rôzne druhy flirtov, zvodcovský typ flirtuje útočne a asertívne. Zvodcovia žijú svojim pôžitkárskeym spôsobom života, no nehanbia sa za to, dokonca sú na to hrdí. Sedita tento typ postavy označuje za veľmi prázdny charakter, pretože tieto postavy sa sústreďujú len na svoj vonkajší zjav, na to ako najlepšie okúzliť, upútať a napokon zvieť svoju potencionálnu obeť. „*Vo všeobecnosti, sú zvodcovia úplne povrchné a nevýrazné osobnosti, pokiaľ ide o hocičo iné ako ich sexuálny život*“ (Sedita, 2006, s. 171 - 172). Sú veľmi samolúbi a namyslení, no veľmi zdvorilí a uhladení. Ich silnou stránkou je arogancia. V používaní sarkazmu sú majstrami. Výborným príkladom zvodcovského typu postavy je postava Charlieho zo sitcomu *Dva a pol chlapa*, ktorého sarkazmus sprevádza snád' na každom kroku. Charlie je roztomilý charizmatický veľmi smelý a ako sám o sebe tvrdí, mal každú ženu v meste dvakrát (Sedita, 2006, s. 159 - 176).

2.4.7 Typ postavy : MATERIALISTA

Tento typ postavy je najviac stvárňovaný ženskými postavami. Materialista sa zaujíma výlučne o svoje materiálne potreby, môžeme mu podobne ako pri zvodcovi priradiť prázdny charakter a povrchné správanie. Ich najväčším problémom je, kde môžu najlepšie nakúpiť nové oblečenie, módne doplnky, šperky, autá, jednoducho ako si zabezpečiť svoje materiálne potreby. Vo väčšine prípadov sú tieto osoby materiálne dobre zabezpečené, takže finančné prostriedky nie sú problémom. Týmto postavám často chýba zmysel pre zodpovednosť, empatiu, zdravý úsudok a niekedy sa správajú nehumánne, veľa z nich nepozná život v reálnom svete. Príkladom tohto typu je napríklad Rachel Green (*Priatelka*), ktorá pochádza z dobre situovanej rodiny a je veľmi rozmaznaná. V reálnom svete sa však pokúša nájsť si prácu, sama si platiť účty a zápasíť s problémami, ktoré prináša každodenný život, čo je pre diváka zdrojom veľmi vtipných situácií. Postavy materialistov sú ufňukané, trucovité, pokiaľ nezískajú to, čo chcú. Ďalej sú veľmi náročné, panovačné a snobské.

Príkladom, ktorý by sme ešte mohli spomenúť je Peg Bundy (*Married with children*).

2.4.8 Typ postavy: ŽIJÚCI VO VLASTNOM SVETE

Kto by nepoznal postavu Phoebe Buffay zo seriálu *Priatelka*. Tento typ je jedným z najzvláštnejších a najvtipnejších, pretože mu je dovolené povedať a urobiť čokoľvek a jeho svojský pohľad na svet ľudí fascinuje a privádza do nemého úžasu. Sedita (2006, s. 202) svet im vlastný opisuje nasledovne: „Postava typu žijúci vo vlastnom svete veľmi samozrejme pochoduje podľa zvuku bubnov, pričom nezáleží na tom, aký rytmus sa konkrétne hrá, ale aby sa mohol naladiť na správny rytmus, je pre neho nemožné, pretože mu v tom bráni niečo, čo nazývam nelogická logika.“ Postavy žijúce vo vlastnom svete sú veľmi vyrovnané, pozitívne a veľmi optimistické, rýchlo sa nadchnú pre veci. Ide o charakter, ktorý je veľmi tvrdohlavý a priamy, ktorý nevie klamať a nevie sa pretvarovať, akceptujú názory iných bez akýchkoľvek predsudkov, pretože sa im nikdy nič nezdá zvláštne a každého človeka vidia len v dobrom svetle. Postavy tohto typu nie sú panovačné a všetko čo robia, robia naozaj s čistým a dobrým úmyslom (Sedita, 2006, s. 195 - 215). Seditta (2006, s. 197) rozdeľuje tento typ ešte do nasledovných podskupín:

- z iného sveta: postava Alfa (*ALF*);
- z iného času: postava Jeannie (*I Dream of Jeannie*);
- z inej dimenzie: postava tety Kláry (*Čarodejnice*) alebo všetky postavy z *Rodiny Addamsovcov*;

3 SITCOM V SLOVENSKEJ TELEVÍZNEJ TVORBE

3.1 História

Tak ako v Amerike aj u nás bola predchodcom sitcomu skeč – šou. V 90 rokoch ich na Slovensku bolo niekoľko: *Telecvoking* (1996), *O tri štart*

(2002), *Apropo TV* (1994), *Halušky* (1996). V programoch vystupovali Jaroslav Filip, Miro Noga, Štefan Skrúcaný, Zuzana Tlučková a Stano Radič. Na výrobe zábavných programov sa scenáristicky a herecky podieľal i Rasťo Piško. V tomto období bol hlavným zdrojom zábavy politický humor. V roku 1994 vznikol seriál *Invest Story* a v roku 1995 seriál *Leader*. Oba vznikli na objednávku Ministerstva financií.

Seriál *Invest Story* mal 39 častí a spôsobom sitcomu sa v ňom pojednávalo o problematike kupónovej privatizácie. V hlavných postavách sa predstavil Andy Kraus a Oldo Hlaváček, Maja Velšicová, Elena Kleiszová, Ivo Gogáľ, Ivan Vojtek.¹² Dej príbehu nás zavedie do rodiny Liškovcov, ktorí sa ocitli v úlohe investorov a diváci v ňom budú môcť porovnávať skúsenosti Liškovcov so skúsenosťami odborníkov z oblasti ekonómie.

Seriál *Leader* mal 16 častí a odohrával sa v rodinnom prostredí. Manžel, právnik (František Kovár) prehovorí i napriek nesúhlasu svoju manželku, mladú mamičku (Michaela Čobejová) aby založila právnickú firmu. Do príbehu sú vsunuté motívy vtedajšej daňovej reformy a hlavná predstaviteľka ich odborným spôsobom vysvetľuje. V súčasnosti sa seriál *Leader* púšťa študentom ako pomôcka na hodinách pri výučbe ekonomiky.¹³

Tesne po svojom vzniku sa od 1. septembra v roku 1996 začal vysielat' rodinný seriál *Silvánovci*, ktorý sa odohráva v jednej vinohradníckej dedine pri Bratislave. Išlo o najdlhší slovenský seriál, ktorý ako prvá odvysielala televízia Markíza. Autorom seriálu je Ondrej Šulaj a režsérom bol Karol Spišák. V tejto vinohradníckej oblasti sa darí odrode hrozna silván zelený, čo nám môže napovedať samotný názov seriálu. Tu sa stretávajú mladšie i staršie generácie a divákom, čo všetko sa v jednej malej dedine môže prihodiť. Hlavných predstaviteľov stvárnil Marián Labuda, Leopold Haverl, Diana Mórová, Zuzana Krónerová, Ľubo Gregorov, Ladislav Chudík, Zita Furková. Pri vzniku seriálu mali autori veľké nádeje na úspech i keď na Slovensku nemali skúsenosti s tvorbou sitcomov ako v zahraničí. Scenárista Ondrej Šulaj hovorí: „*Mal som pocit, že na Slovensku je tento žáner úplne*

¹² <http://medialne.etrend.sk/televizia-clanky/dockame-sa-na-slovensku-povodnych-serialov-.html>

¹³ <http://medialne.etrend.sk/televizia-clanky/dockame-sa-na-slovensku-povodnych-serialov-.html>

neznámy a nemáme s ním skúsenosti. Urobilo sa síce pár seriálov, ale nie veľký žánrový druh s niekoľkými desiatkami častí. Pustili sme sa doň s nádejou, že ideme na úplne neznámu pôdu a že je to priestor, v ktorom si budeme hľadať vlastnú tvár nášho seriálu, nepodobajúceho sa na zabehané modely.“¹⁴

Vzniklo 60 častí, ktoré boli vysielané každú nedeľu v čase o 17.30 hod. a Markíza tento seriál už na televíznych obrazovkách viac nereprízovala. V seriáli sa počas jeho existencie objavilo veľa známych hereckých osobností tzv. slovenská herecká špička. Sledovanosť seriálu výrazne klesla. V júli 2008 sa televízia Markíza snaží pretlačiť po dvanástich rokoch tento seriál za pomoci internetového vysielania. Video s prvou epizódou v ten deň bolo spustené 2000 krát.¹⁵

V roku 1997 sa objavil sitcom s názvom *Duchovia*, ktorý môžeme považovať za prvý, pravý slovenský sitcom. Vzniklo 26 častí. Na réžii sa podieľal Vlado Fisher, s námetom prišiel Sáva Popovič. Hlavných predstaviteľov stvárnil Ján Króner, Miro Noga, Filip Tůma, Zdena Studenková a Mária Kráľovičová. Príbeh sa odohráva v rodine Pačmagovcov, ktorá vyvolá duchov svojich príbuzných. Ich dom sa zmení na bojisko medzi živými a mŕtvymi. Po úspešnom odvysielaní prišla druhá séria, ktorá už nebola taká úspešná, k čomu prispela hlavne zmena v obsadení hlavných predstaviteľov. Spolu vzniklo 39 častí.

V roku 2000 predstavila nová televízia TV Luna seriál s názvom *Zborovňa*. Dej sa odohráva hlavne v zborovni súkromného gymnázia. V seriály sa predstavili slovenskí herci, ako Božidara Turzonovová, Marián Zednikovič, Richard Stanke a Ján Króner. Scenár napísal Viliam Klimáček. Takmer štyri roky po prvom odvysielaní bola natočená druhá séria, ktorá však bola odvysielaná bez väčšej diváckej pozornosti. Slovenská televízia tesne po Zborovni prišla s ďalším nevydareným pokusom o vytvorenie sitcomu. Seriál sa volal *Marlen je doma*. Účinkovali v ňom Dušan Cinkota a Patrícia Jariabková. Svojou štruktúrou a nezvládnutým scenárom sa seriál na

¹⁴ <http://www.sme.sk/c/2062908/scenarista-ondrej-sulaj-priznal-ze-niektore-casti-silvanovcov-vobec-nemohol-dopozerat.html#ixzz0rjoiT2YA>

¹⁵ <http://fwd.etrend.sk/fwd-internet/markiza-vratila-silvanovcov.html>

obrazovkách udržal len jeden mesiac. V tomto období nastala na Slovenskej scéne dlhšie trvajúca pauza, počas ktorej bolo natočených niekoľko estrádných skeč – šou. *Drišľakoviny, Uragán, Hurikán a SOS*. V roku 2006 vzniká sitcom *Susedia*, ktorého scenáristom je Andy Kraus a réžia Peter Marcin a Tomáš Jančo. V seriáloch účinkujú: Andy Kraus, Peter Marcin, Zuzana Tlučková, Viki Ráková a Marta Sládečková. Stal sa najúspešnejším sitcomom na Slovensku a získal niekoľko ocenení.

3.2 Súčasná tvorba

V súčasnosti môže divák na slovanských televíznych obrazovkách sledovať zo slovenskej tvorby sitcom *Mafstory*, *Kutyil sro* a sitcom *Profesionáli*, ktorému sa osobite budeme venovať v ďalšej časti práce.

Slovenský televízny sitcom *Mafstory* je zatiaľ najdlhšie vysielaným slovenským sitcomom. Po prvý krát bol uvedený na slovenské televízne obrazovky 6. septembra 2006. Toho času ho TV JOJ pravidelne vysielala každý týždeň štvrtok v noci. Námetom na vznik toho sitcomu bolo divadelné predstavenie divadla GUnaGU *English Easy, Csaba is Dead*.¹⁶ Sitcom *Mafstory* ponúka pohľad na život mafiánskej rodiny. V seriáli jeho tvorcovia nešetrili humornými situáciami. V malom mestečku Veľký Meder žije mafiánska rodina Molnárovcov. Zo začiatku v ňom vystupovala postava Romana Fratriča (*Rudy Molnára*) alias veľkého bossa rodiny. V druhej sérii ho však vymieňa nový boss a tým sa stal Peter Sklár „Ali“ (*Albert Krasňansky*). Azda najpopulárnejšou postavou je Peter Batthyány „Banán“, vlastným menom (*Šimon Nagy*). V rodine Molnárovcov sú dve ženy. Prvá Gabriela Dzuríková „Pipina“, (*Ingrid Molnárová*), neskôr Aliho manželka. Druhou je teta Márgit - Banánova matka, ktorú stvárnil taktiež Peter Batthyány. Rodina Molnárovcov má účtovníka v podaní Igora Adamca (*Milana*) prezývaného „Krtko“. Odborníkom na špinavú prácu a taktiež pravou rukou Banána je Ivan Macho (*Prco*). Ďalšou postavou je večne „podnapitý“, rodinný lekár,

¹⁶ <http://sk.wikipedia.org/wiki/Mafstory>

vyštudovaný veterinár Martin Vanek (*Béla*). V seriály je použitých veľa vulgarizmov, čo reálne približuje svet mafiánov.¹⁷ V júni 2010 dosiahol seriál *Mafstory* 33% sledovanosť.¹⁸ Stanislav Gušťačík upozorňuje na rozdielnosť tvorby slovenských a zahraničných sitcomov, čo sa týka hereckého obsadenia, dĺžky časti daného formátu a následnú orientáciu na diváka nasledovne:

„ *Napríklad sitcom je žáner, ktorý má veľmi presne dané pravidlá. Zaujímavé je, ako sa prispôbuje napríklad stopáž televíznemu trhu. V USA bol a je sitcom nastavený na 25 minút, Mafstory sa vyšplhalo na 40 minút a zdá sa, že mu to neuškodilo, skôr naopak. Rozdiel je aj v hereckom obsadení. Všeobecne platí, že do zahraničných seriálov sa obsadzujú druhu až treťoligoví herci. Videli ste niekedy v seriáli Toma Cruisa alebo Sharon Stoneovú? “*¹⁹

Kutyil sro je voľným pokračovaním seriálu *Susedia*. V oboch prípadoch tu vystupuje pomaďarčená slovenská rodina. Hlavnými hrdinami sú *Lájoš* a *Tünde*, ktorých stvárnil Andy Kraus a Viki Ráková. V seriáli vystupujú ďalšie postavy a to (*Emese*) Michaela Szöcsová, dcéra, ktorá strieda frajerov častejšie ako ponožky. Postavu suseda, katolíckeho kňaza na dôchodku stvárnil český herec Petr Kohoutek. (*Anabela Goliášová*) Zuzana Tlučková, susedka, ktorá sa živí veštením. (*Juraj Melón Goliáš*) Martin Šalacha, syn Anabely a Gusta, neskôr manžel *Emese*. (*Gustáv Goliáš*) Pavol Topoľský, *Anabelin* manžel a *Melónov* otec. (*Áron Goldstein*) Ivan Letko, *Anabelin* otec, takmer hluchý a chromý. Tento Slovenský sitcom pochádza z dielne autora Andy Krausa a svojim humorom si na Slovensku našiel veľa verných divákov.²⁰

V porovnaní sledovanosti seriálov na slovenskom televíznom trhu sa dňa 24. novembra 2008 umiestnili spomínané sitcomy v nasledovnom poradí: Na prvom mieste *Kutyil sro* v počte divákov 506 000, vo vysielačom čase o 20.45 hod. Na druhom mieste sa umiestnili *Profesionáli* s počtom divákov

¹⁷ <http://mafstory.joj.sk/mafstory.html>

¹⁸ <http://medialne.etrend.sk/televizia-spravy/tyzdenne-vykony-televizii-markiza-najsilnejsia-za-posledneho-pol-roka-joj-skoro-rekordna.html>

¹⁹ <http://www.sme.sk/c/3716714/zivot-na-pokracovanie.html#ixzz0rjweZXA8>

²⁰ http://sk.wikipedia.org/wiki/Kutyil_s.r.o

359 000 vo vysielacom čase o 21.35 hod. Tretie miesto obsadil seriál Mafstory s počtom divákov 253 000 vo vysielacom čase 22.00 hod.²¹

4 SLOVENSKÝ SITCOM PROFESIONÁLI

Príbeh tejto situačnej komédie sa odohráva v jednom malom nemenovanom mestečku. Už samotný názov, hoci pre staršie publikum trochu zavádzajúci v tom zmysle, že poukazuje na obľúbený britský kriminálny seriál zo 70-tych rokov, už dopredu naznačuje, že až tak celkom o „profesionálov“ v pravom zmysle slova nepôjde.

Tento sitcom, pochádzajúci z produkčnej dielne TV JOJ dokáže i po roku svojho vysielania pritiahnúť k televíznym obrazovkám viac ako 29 % divákov²², čo sa odzrkadlilo i na tohtoročnom odovzdávaní ceny OTO 2009, kde Profesionáli zvíťazili v kategórii Najlepší komediálny seriál. To je dôvodom navyiac, aby sme si tento na Slovensku úspešný seriál trochu viac rozanalyzovali.

4.1 Typy postáv v seriáli Profesionáli

V sitcome Profesionáli vystupuje šesť hlavných typov postáv

Kapitán Maroš Nagy (Peter Batány) - náčelník policajnej stanice, neohrozený šéf. V práci je veľmi systematický, flexibilný ale keď vydá rozkaz, jeho podriadení ho často nepochopia. V práci je síce pán, no doma je šéfom manželka Ruženka. Maroš je poctivý a nemá prehnané ambície, so svojim postavením je spokojný a jeho veľkým vzorom sú hrdinovia kriminalistických seriálov. Podľa Seditovej typológie postáv by sme Maroša Nagyho mohli priradiť k typu postavy ROZUMNÝ, INTELIGENTNÝ, BYSTRÝ.

Poručík Karol Hurka (Lukáš Latinák) - protekčný lenivec, čo nemusí, to neurobí. Chlapec zo stredného Slovenska. V rebríčku hodnôt sú jeho osobné potreby na prvom mieste a prevyšujú pracovné policajné povinnosti. Potrebuje

²¹ <http://www.sme.sk/c/4190373/sledovanost-serialov-na-slovensku.html>

²² <http://medialne.etrend.sk/televizia-tlacove-spravy/profesionali-jednotkou-na-trhu-panelak-si-drzi-svojich-divakov-kazdy-den.html>

hlavne svätý pokoj, dobre sa najesť hlavne mäsových výrobkov a čo najmenej práce. Rád sa vyhne všetkému, čo by ho prinútilo pracovať. Jeho strýko pracuje na ministerstve vnútra, a preto je svojim spôsobom nedotknuteľný. V prípade problému na túto skutočnosť veľmi rád upozorní kolegov. Podľa Seditovej typológie postáv by sme Karola Hurku mohli priradiť k typu postavy HLUPÁK.

Nadporučík Scarlet Balážiková (Helena Krajčiová) - referentka, ktorá zaskakuje na poste hovorkyne krajského riaditeľstva. Hovorkyňa krajského riaditeľstva Policajného zboru, ktorú prideliť na oddelenie Maroša Nagya preto, aby získala prax v teréne. Jej prioritou však stále zostáva svet médií často tvrdí, že sa pozná s mnohými celebritami. Nerada rozpráva o svojom vidieckom pôvode aj napriek faktu, že v rodnej dedinke je najväčšou hviezdou. Podľa Seditovej typológie postáv by sme Scarlet Balážiková mohli priradiť k typu postavy MATERIALISTA, ZVODCA .

Nadporučík František Boborovský (Luboš Kostelný) - až prehnane horlivý strážca zákona. Veľmi ambicióznym strážcom zákona sa považuje za mozog policajnej stanice. Na súčasný post sa dostal po bližšie nešpecifikovanom probléme, za ktorý ho vyrazili z jeho predchádzajúceho miesta na krajskom oddelení. Rád sa vystatuje, napríklad aj s tým, že dokáže zbaliť hociktorú ženu. Skutočnosť však svedčí o niečom úplne inom. Jeho veľkou túžbou je povýšenie. Podľa Seditovej typológie postáv by sme mohli Františka Boborovského priradiť k typu postavy NEUROTİK.

Podporučík Alexander Vyšný Riefenstahl (Csongor Kassai)- slušný človek, syn veľmi vzdelaných rodičov, akademikov. Nie je až taký hlúpy ako napovedá jeho vzhľad. Kolegovia ho považujú za mierne degenerovaného, napriek tomu správne riešenie problému väčšinou objaví ako prvý. No i tak mu nikto neverí. Keďže je veľmi poctivý, pravidelne na neho všetci hádžu svoju prácu. Ťažko nadväzuje kontakty s opačným pohlavím, a preto často upadá do platonických vzťahov. Podľa Seditovej typológie postáv by sme Alexandra Vyšného Riefenstahla mohli priradiť k typu postavy MILÝ, NO NEUSTÁLE PREHRÁVAJÚCI.

Miňo Demovič (Ján Kroner)- bývalý kriminalista, teraz špekulant, majiteľ krčmy a miestny šmelinár. Je majiteľom krčmy s názvom Café Bar Riviéra, ktorá je miestom častých stretnutí a stravovania sa zamestnancov policajnej stanice. Čo sa mu dostane do ruky, to má tendenciu predať. Zásadne predáva nelegálny alkohol. Policajtov z miestnej stanice považuje za debilov a s Marošom Nagyom sú zároveň kamaráti aj úhlavní nepriatelia. Typ postavy: Podľa Seditovej typológie postáv by sme Miňu Demoviča mohli priradiť k typu postavy BEŠTIA, BASTARD, MATERIALISTA.²³

4.2 Analýza sitcomu Profesionáli

Z genderového hľadiska prevládajú v Profesionáloch muži, ktorí môžu byť zovšeobecnene označení za neohrabaných hlupákov. Jedinú výnimku v tomto čisto mužskom svete predstavuje Scarlet Balážiková, ktorá je hovorkyňou krajského policajného zboru. Hoci dôvody jej prestupu s takou pozíciou do malého ošarpaného mestečka zostávajú nejasné, tvorcovia zrejme chceli i takýmto spôsobom vystupňovať komickosť jednotlivých charakterov. Rovnako ako i u ostatných postáv totiž ani táto ženská predstaviteľka neuniká satirickej nadsázke. Obraz inteligentnej, samostatnej ženy je u nej nahradený prehnanou snahou o dokonalý výzor. Zobrazenie ustarostenej matky, prípadne ženy v domácnosti sa tak stáva len akousi reminiscenciou na uplynulé obdobie televíznej produkcie.

Základným znakom komickosti je „*príkry rozpor medzi vonkajšími znakmi a vnútorným obsahom*“ (Žilka, 2006, s. 204), kedy namiesto očakávaného nás prekvapí práve tento nesúlad. Vtipnosť scén je tak zobrazená na situáciách, ktoré by sa za normálnych okolností v policajnom zbore nemali vôbec vyskytovať. Tie vychádzajú predovšetkým zo v spoločnosti vládnuccich stereotypov a predsudkov voči ochrancom zákona akými sú napríklad hlúposť, naivita, korupcia a všeobecná neschopnosť konať či vyriešiť nejaký prípad. Paradoxne je však komickosť sitcomu Profesionáli oslabená tým, že čerpá z uvedených stereotypov. Inými slovami, mechanizmus príbehu musí zvíťaziť

²³ <http://profesionali.joj.sk/profesionali-postavy.html>

nad realitou, čo znamená, že i samotný divák by mal vynaložiť úsilie pristúpiť na „hru“, ktorú mu predkladajú tvorcovia tým, že sa nechá vtiahnuť do príbehu a istým spôsobom sa odosobní od dobre známych stereotypov. Akonáhle by k tomuto aktu odosobnenia neprišlo, divák nebude pohltený príbehom, čím by bol zamýšľaný výsledok neočakávanému zvratu, ktorý je základným pilierom komickosti, natrvalo oslabený a komickosť celej situácie by vyšla naprázdno. Dá sa teda konštatovať, že okrem tvorcov a hercov sa na tomto sitcome spolupodieľajú i samotní diváci. Zdá sa, že toto je zároveň najslabšie miesto seriálu, pretože diváci buď na túto hru pristúpia alebo daný seriál odsúdia. Keďže však úspešnosť seriálu si i naďalej udržuje pomerne stabilný počet divákov, približne 29 %, je očividné, že diváci uprednostnili tento spôsob zobrazovania pred praktickým a racionálnym uvážením jednotlivých prvkov.

4.3 Porovnanie sitcomu Profesionáli a sitcomu Ajťáci

Pôvodná produkcia situačných komédií ako žánru, aký je nám známy z USA, je na Slovensku ešte len v počiatkoch. Nemôžeme preto očakávať, že bude na takej kvalitatívnej úrovni ako je zahraničná produkcia, kde majú s ich vývojom desiatky rokov skúseností. Toto je jeden z dôvodov, prečo je porovnanie sitcomu Profesionáli s britskou verziou *Ajťáci (IT Crowd)* pomerne zložitá. Nebudeme sa zaoberať porovnávaním sledovanosti oboch seriálov, nakoľko slovenský divák mal možnosť stretnúť sa s *Ajťákmi* len sprostredkované prostredníctvom českej verejnoprávnej televízie ČT, kde bol tento v zahraničí veľmi populárny seriál vysielaný v pôvodnom znení s titulkami, prípadne prostredníctvom platenej televízie HBO aj s českým dabingom. Napriek uvedeným skutočnostiam je možné pozorovať určité spoločné i rozdielne znaky.

V prvom rade ide o situačnú komédiu, ktorá sa podobne ako Profesionáli zaraďuje k situačným komédiám z pracovného prostredia. Prevažnú časť hlavného obsadenia tvoria muži - Roy a Moss, dvaja nedocenení a sociálne deprimovaní mladíci z IT oddelenia a ich nadriadený. Výnimku v tomto prípade tvorí Jen, ktorá nastupuje na oddelenie informačných technológií ako

nová šéfka a to i napriek tomu, že nemá žiadne skúsenosti s počítačmi. V tomto prípade je základná päťica nahradená štvoricou, avšak s rovnakým genderovým zastúpením. Úsmevnosť a komickosť je vytvorená z nedorozumení založených na (ne)vedomostiach z informatiky a informačných technológií a všeobecne tradovaných predsudkov o pracovníkoch z IT oddelenia. Ide predovšetkým o vlastnosti ako neschopnosť nadväzovať vzťahy, outsideri, vtipy z oblasti IT a technická reč. V istom zmysle by sa dalo povedať, že i polícia na Slovensku je vo verejnej mienke stavaná do postavenia neschopných outsiderov.

Na rozdiel od Profesionálov a všeobecnej praxe pri vytváraní situačných komédií v zahraničí, je však použitá odlišná minútáž. Priemerná dĺžka slovenských sitcomov, vrátane Profesionálov ale i napríklad obľúbenej *Mafstory* je 40 minút. Tie zahraničné majú spravidla priemernú dĺžku trvania medzi 20-25 minút. Je ťažké posúdiť, čo stojí za rozhodnutím slovenských tvorcov sitcomov prikloniť sa skôr k dlhšej minútáži než je zvykom. Možným vysvetlením je nedostatok skúseností s jeho tvorbou, nakoľko vytvorenie kratšieho a trefného komediálneho seriálu si vyžaduje oveľa viac úsilia, pretože do krátkeho časového úseku je potrebné vtisnúť úsmevný príbeh so zápletkou, vyvrcholením a so zachovaním vtipných dialógov. Na druhej strane je treba dodať, že i napriek tejto skutočnosti si našli *Profesionáli* svojich priaznivcov. Navyše, zatiaľ čo v zahraničí pracuje na vytvorení scenára celý tím pracovníkov, na Slovensku sa stretávame s nedostatkom ľudí, ktorí by sa spolupodieľali na ich vytváraní.²⁴ Táto skutočnosť sa v konečnom dôsledku odzrkadľuje i v seriálovosti výrazu, ktorý sa v umení realizuje na opozícii vysokej a nízkej v závislosti od toho či po obsahovej stránke rieši úroveň sociálnu, estetickú alebo etickú. (Mocná, D. a kol. 2004, s. 117) Zatiaľ čo v *Ajtákoch* sú vysoko dokonale vypracované jednotlivé repliky a do detailov naplánovaná strihová a obrazová skladba, táto časť u *Profesionálov* ešte tak trochu zaostáva. Dialógy sú zväčša založené na jednoduchosti, akoby sa slovenskí scenáristi báli použiť zopár parodických alúzií prípadne nejakých brisných konotácií. Na druhej strane však treba

²⁴ Andy Kraus: Na druhú sériu Susedov mám iný názor ako diváci. <http://medialne.etrend.sk/televizia-clanky/andy-kraus-na-druhu-seriu-susedov-mam-iny-nazor-ako-divaci.html> (13. Jún 2010)

vyzdvihnúť priaznivý vývoj celkového vyznenia scény, ktoré v porovnaní s iným slovenským sitcomom Kutylil s.r.o., nie je také výrazne low-costové.

Pri porovnávaní oboch sitcomov vyvstáva otázka, aký typ humoru si Slováci najviac cenia a to i odhliadnuc od faktu, že nejestvuje žiadna jednoznačná definícia humoru. Lukáš Kostovčík poukazuje na skutočnosť, že slovenské situačné komédie využívajú v prevažnej miere priamy humor, nevyžadujúci si zvýšenú intelektuálnu aktivitu zo strany diváka. V SOS, Uragán, Mafstory ale i Profesionáloch sa využívajú stereotypické charakteristiky sociálnych alebo kultúrnych skupín (v Profesionáloch je to okrem iného i narážka v podobe mena kpt. Maroša Nagya vs. Nagymaros), ktoré napodobňovaním uvádzajú do komických situácií bez využitia vyššieho, intelektuálneho (highbrow) humoru, ktorý sa neobjavuje na slovenských obrazovkách v hlavnom vysielacom čase (príkladom je Sedem s.r.o.). Kostovčík sa na základe toho domnieva, že slovenské publikum neoceňuje tento typ humoru vo veľkej miere.²⁵ V tejto súvislosti je možné spomenúť český knock off Profesionálov, ktorý bol natočený podľa slovenského scenára a čiastočne upravený pre české publikum. Premiéru mali 13. januára 2009, avšak TV Barrandov, ktorá túto verziu uviedla, sa nestretla s úspechom u českého publika. Na tento seriál sa zniesla veľmi veľká vlna kritiky, čo prinútilo TV Barrandov stiahnuť Profesionálov z vysielania. Medziiným im boli vyčítané vulgarizmy, pokleslosť či recyklované vtipy.²⁶ Zdá sa, že slovenských Profesionálov zachraňuje predovšetkým herecké obsadenie a výkony samotných hercov. Ich úspešnosť by sa dala vysvetliť i na základe intersubjektivity, ktorá by poukazovala na stav kultúry v slovenskej spoločnosti. „V súčasnosti sa bežne zdôrazňuje, že s nástupom nových elektronických médií sa skončila pasívna konzumácia textu alebo umeleckého diela: už iba nezízam na obrazovku, ale čoraz častejšie s ňou interagujem, vstupujem s ňou do dialogického vzťahu.“ (Žižek, 1998, s. 24) V prípade interpasivity ide o substitučný vzťah, kedy sa domnievame, že sme sa bavili

²⁵ porov. Kostovčík, Lukáš: The Translation of Verbally-Expressed Humour on Screen in Slovakia: An Outline of Research Problems. http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Ferencik2/pdf_doc/23.pdf (01. Jún 2010). s. 176-178

²⁶ Košiček, Lukaš: Česi o Profesionáloch? Recyklácia, vulgarity, pokleslosť. <http://medialne.etrend.sk/televizia-spravy/cesi-o-profesionaloch-recyklacia-vulgarity-pokleslost.html>

na show, pričom to za nás robil Iný, čím postulujeme pojem falošnej aktivity, ktorá sa prezentuje i prostredníctvom nahratého smiechu divákov využívaného vo väčšine sitcomov. Keďže v našich životoch sme aktívnejší, potrebujeme prejavovať svoju pasivitu inde a to skrze iného subjektu, ktorý je aktívny za nás. (tamže, 2005, s. 24 – 28) Slovanmi Slavoj Žižeka potom „*takzvaná hrozba nových médií spočíva v skutočnosti, že nás oberajú o našu pasivitu, o našu autentickú pasívnu skúsenosť, a tak nás pripravujú na bezmyšlienkovitú frenetickú aktivitu.*“ (tamže, 2005, s. 28)

4.4 Profesionáli a publikum z rovnakého i rozdielneho pracovného prostredia

Pri každej mediálnej tvorbe je dôležité publikum, ktoré sa môže v rôznych aspektoch odlišovať. V snahe zistiť odlišnosť vnímania sitcomu *Profesionáli* publikom z rovnakého pracovného prostredia, teda z prostredia polície a z rozdielneho pracovného prostredia bol zostavený dotazník, na ktorého vyplnenie boli oslovení respondenti z rovnakého i rozdielneho pracovného prostredia. Je zaujímavé, že publikum z rovnakého pracovného prostredia, z ktorého námety čerpá sitcom *Profesionáli* zaujal všetkých respondentov, ktorí sa teda venujú rovnakej profesijnej činnosti (tab.1). Publikum z rovnakého i rozdielneho pracovného prostredia nevníma humor zosmiešňujúci prácu polície ako dehonestujúci z profesijného hľadiska (tab.2) a u väčšiny publika z oboch pracovných prostredí prevláda názor, že sitcom *Profesionáli* nemôže podkopávať autoritu polície medzi občanmi (tab.3). Publikum z rovnakého i z rozdielneho pracovného prostredia približne rovnako vníma urážky smerujúce na adresu policajtov, teda humor tohto typu považuje za nutnú súčasť sitcomu *Profesionáli* (tab.4). Všetci respondenti z rovnakého pracovného prostredia, z ktorého čerpá daný sitcom námety sa dokážu odosobniť a pobaviť na stvárňovanom humore, ktorý často zosmiešňuje ich prácu a schopnosti (tab.5). Publikum z policajného pracovného prostredia by pri tvorbe nového seriálu z policajného prostredia čerpalo i námety i mimo ich pracovného prostredia, publikum z iného pracovného prostredia by

uprednostnilo námety, ktoré by čerpali viac z existujúcich vtipov o policajtoch (tab.6).

ZÁVER

Dôvodom prečo vznikol televízny žáner sitcom bola túžba ľudí zabávať sa. Samozrejme k televíznemu spracovaniu tohto žánru dopomohli neustále sa rozvíjajúce technické možnosti televízneho priemyslu. V bakalárskej práci sme sa venovali vzniku a postupnému vývoju sitcomu. Dospeli sme i k záveru, že v tvorbe sitcomov môžeme nájsť veľa rozdielov. Zistili sme, že sitcom má svoj pôvod v USA, kde sa stretol s úspechom a i to je dôvod, prečo je veľké množstvo tohto žánru produkované práve v krajine jeho pôvodu a stretávame sa s ním i na slovenských televíznych obrazovkách. Tento televízny žáner prijal slovenský divák pozitívne a teší sa na slovenských obrazovkách veľkej obľube, o čom svedčí aj frekvencia, s ktorou sitcomy zahraničnej i slovenskej produkcie televízne stanice zaraďujú do svojho programového vysielania. Zistili sme, že jedným z dôvodov výnimočnosti sitcomu, je i skutočnosť, že typy charakterov, ktoré v ňom postavy stvárňujú sú nám ľuďom veľmi blízke i tým, že sitcom divákovi dovoľuje odosobniť sa od reality a mať iný, odľahčený pohľad na stvárňovanú situáciu. Vkus divákov v oblasti humoru sa však môže v rôznych krajinách zásadne líšiť, to sme mohli sledovať na príklade uvedenia sitcomu Profesionáli v českej produkcii v českej TV Barrandov, kde sa zďaleka nestretol s takým diváckym úspechom ako na Slovensku. Na základe vyhodnotenia anonymného dotazníka sme zistili, že sitcom Profesionáli zaujal najmä divákov, ktorí pôsobia v rovnakom pracovnom prostredí, z akého daný sitcom čerpá námety.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY:

- DALTON, M. a kol. 2005. *The sitcom reader*. New York : Univesity of NY Press, 2005. 337 s. ISBN 0-7914-6569
- DINES, G. a kol. 2003. *Gender, race and class in media*. England : Sage Publications, 2003. 776 s. ISBN 0-7619-2260-1
- FEUER, J. 2001. *The Television Genre Book*. London : BFI Publishing, 2001. 163 s. ISBN 0-85170-850-1
- HELITZER, M. a kol. 2005. *Comedy writing secrets*. Cincinnati : Writer's Digest Books, 2005. 325 s. ISBN 0-89879-510-9
- MARC, D. 1998. *What is so funny?*. USA : Scholarly Resorces Inc, 1998. 284 s. ISBN 0-8420-2688-6
- MILLS, B. 2009. *The Sitcom*. Edinburgh : University Press, 2009. 182 s. ISBN 978-0-7486-3752-2.
- MINTZ, E. 1985. *Situation comedy*. 1985. TV Genres. A handbook and References Guide. Westport : Greenwood Press, 1985. 328 s. ISBN 0-8420-2688-6
- MOCNÁ, D. a kol. 2004. *Encyklopedie literárních žánrů*. Litomyšl : Paseka, 2004. 704 s. ISBN 80-7185-669-X
- NOSTBAKKEN, F. 2003. *Understanding a midsummer night's dream: a stuednt case book to Issues, soures and historical Documents*. USA : Greenwoodpress, 2003. 197 s. ISBN 0-313-32213-9
- SEDITA, S. 2006. *The Eight Characters of Comedy*. Los Angeles, California : Atides Publishing, 2006. 243 s. ISBN 0-9770641-0-7
- ŽILKA, T. 2006. *Vademecum poetiky*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Ústav literárnej a umeleckej komunikácie, 2006. 437 s. ISBN 80-8050-965-4.
- ŽIŽEK, S. 1998. *Mor fantázií*. Bratislava : Kaligram, 1998. 102 s. ISBN 80-7149-227-2

Internetové zdroje:

DOUGLASS, CH. 2003. Inventor Of Laugh Track for TV dies. In *NY Times*. [online]. 2003, [cit. 2010.06.07]. Dostupné na: <http://www.nytimes.com/2003/04/26/arts/charles-douglass-93-inventor-of-laugh-track-for-tv-dies.html> Charles Douglass, 93, Inventor Of Laugh Track for TV, Dies

Economicexpert, Sitcoms, [online]. [cit. 2010.05.08]. Dostupné na internete: <http://www.economicexpert.com/s/sitcoms.html>

GRANGER, S. 2007. Is the sitcom dead. In *tvproduction trf*. [online]. 2007, [cit.2010.05.18]. Dostupné na internete: <http://tvproduction.wordpress.com/2007/09/06/blog-2-is-the-sitcom-dead/>

Hron, J. 2006. Televízia nám robí život ťažším. In *Sme*. [online]. 2006, [cit. 2010.06.02]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/3869055/vojtech-hron-televizia-nam-robi-zivot-tazsim.html#ixzz0ok98vu7w> Vojtech Hron: Televízia nám robí život ťažším

KOČÍŠEK, L. 2008. Markíza vrátila silvánovcov, In *ETrend*. [online]. 2008, [cit. 2010.05.08]. Dostupné na internete: <http://fwd.etrend.sk/fwd-internet/markiza-vratila-silvanovcov.html>

KOČÍŠEK, L. 2006. Štvrtkový kritik. In *ETrend*. [online]. 2006, [cit. 2010.04.25]. Dostupné na internete: <http://medialne.etrend.sk/televizia-clanky/stvrtkovy-kritik-susedom-umelost-pristane-mafstory-moze-umelost-odstavit.html>

KOSTOČÍK, L. 2009. The Translation of Verbally-Expressed Humour on Screen in Slovakia. In *An Outline of Research Problems*. [online]. 2009, [cit. 2009.06.01]. Dostupné na internete: http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Ferencik2/pdf_doc/23.pdf

KOČÍŠEK, L. 2009. Česi o Profesionáloch? Recyklácia, vulgarity, pokleslosť. In *ETrend*. [online]. 2009, [cit. 2010.06.05]. Dostupné na internete: <http://medialne.etrend.sk/televizia-spravy/cesi-o-profesionaloch-recyklacia-vulgarity-pokleslost.html>

KRAUS, A. 2007. Na druhú sériu Susedov mám iný názor ako diváci. In *ETrend*. [online]. 2007 [cit. 2010.06.13]. Dostupné na internete: <http://medialne.etrend.sk/televizia-clanky/andy-kraus-na-druhu-seriu-susedov-mam-iny-nazor-ako-divaci.html>

Medialne, Život na pokračovanie, [online]. [cit. 2010.05.09]. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/3716714/zivot-na-pokracovanie.html#ixzz0rjweZXA8>

Petit Press, 2008, Sledovanost' seriálov na Slovensku, [online]. [cit. 2010.04.05].
Dostupné na internere:
<<http://www.sme.sk/c/4190373/sledovanost-serialov-na-slovensku.html>>

POLLICK, M. 2007. What is a Laugh Track, In. *Wisegeek*. [online]. 2007, [cit. 2010.04.28]. Dostupné na internete:
<<http://www.wisegeek.com/what-is-a-laugh-track.htm/> □ ^ Pollick, Michael: What is a Laugh Track? >

Profesionáli, tvjoj, [online]. [cit. 2010.05.13]. Dostupné na internete
<http://profesionali.joj.sk/profesionali-postavy.html>

ŠULAJ, O. 1997. Scenárista Ondrej Šulaj priznal, že niektoré časti Silvánovcov vôbec nemohol dopozerať. In *Sme*. [online]. 2010, [cit. 2010.05.06]. Dostupné na internete:
<<http://www.sme.sk/c/2062908/scenarista-ondrej-sulaj-priznal-ze-niektore-casti-silvanovcov-vobec-nemohol-dopozerat.html#ixzz0sM6skeva>>

Titka, Š. 2007. Estetika trapnosti na britský spôsob, In *Cinepur*. [online]. 2010, [cit. 2010.05.15]. Dostupné na internete:
<<http://www.cinepur.cz/article.php?article=1271>>

Tvjoj, Mafstory, [online]. [cit. 2010.05.09]. Dostupné na internete:
<<http://mafstory.joj.sk/mafstory.html>>

Týždenné výkony televízií, (cit. 2010.05.05) Dostupné na internete:
<<http://medialne.etrend.sk/televizia-spravy/tyzdenne-vykony-televizii-markiza-najsilnejsia-za-posledneho-pol-roka-joj-skoro-rekordna.htm>>

Vaudeville, American Vaudeville, [online]. [cit. 2010.05.13]. Dostupné na internete:
<<http://xroads.virginia.edu/~MA02/easton/vaudeville/vaudevillemain.html>>

Wikipedia, Kutyl s.r.o, [online]. [cit. 2010.04.08]. Dostupné na internete:
<http://sk.wikipedia.org/wiki/Kutyl_s.r.o>

Wikipedia, Mafstory, [online]. [cit. 2010.05.08]. Dostupné na internete:
<<http://sk.wikipedia.org/wiki/Mafstory>>

GOGOLA, J. 2010. Profesionáli jednotkou na trhu, In *ETrend*. [online]. 2010, [cit. 2010.04.06]. Dostupné na internete:
<<http://medialne.etrend.sk/televizia-tlacove-spravy/profesionali-jednotkou-na-trhu-panelak-si-drzi-svojich-divakov-kazdy-den.html>>

Wikipedia, Situation comedy, [online]. [cit. 2010.05.01]. Dostupné na internete:
<http://en.wikipedia.org/wiki/Situation_comedy>

Wikipedia, Sketch, [online]. [cit. 2010.05.01]. Dostupné na internete:
<<http://de.wikipedia.org/wiki/Sketch>>

ZOZNAM PRÍLOH

tabuľka 1

Otázka č. 1: Zaujal Vás seriál Profesionáli? Zdôvodnite prečo!			
1. skupina členovia PZ		2. skupina mimo PZ	
zaujal	nezaujal	zaujal	nezaujal
100%	0%	60%	40%

tabuľka 2

Otázka č. 2: Z profesijného hľadiska považujete tento seriál za dehonestujúci? policajti, ktorí nedokážu vyriešiť žiaden prípad; /grilovanie v kancelárii, neschopnosť zapojiť fax do električky a pod./			
1. skupina členovia PZ		2. skupina mimo PZ	
nie (humor)	dehonestácia	nie (humor)	dehonestácia
80%	20%	80%	20%

tabuľka 3

Otázka č. 3: Môže podľa vás tento seriál podkopávať autoritu polície medzi ľuďmi?			
1. skupina členovia PZ		2. skupina mimo PZ	
nie	áno	nie	áno
80%	20%	80%	20%

tabuľka 4

Otázka č. 4: Urážky na adresu PZ považujete len za nutnú súčasť uvedeného sitcomu alebo skôr za spôsob cieleného zosmiešnenia profesie policajta?				
1. skupina členovia PZ		2. skupina mimo PZ		
nutná súčasť	cielené zosmiešnenie	nutná súčasť	cielené zosmiešnenie	bez odpovede
90%	10%	80%	10%	10%

tabuľka 5

Otázka č. 5: Pri sledovaní sa dokážete odosobniť a zasmiať i na "hlúposti" policajtov?			
1. skupina členovia PZ		2. skupina mimo PZ	
áno	nie	áno	nie
100%	0%	70%	30%

tabuľka 6

Otázka č. 6: Ak by ste mali natočiť sitcom z oblasti policajného zboru, z akých komických situácií či vlastností by ste vychádzali?						
1. skupina členovia PZ				2. skupina mimo PZ		
situácie v PZ	vtipy o policajtoch	z policajnej školy	mimo PZ	situácie v PZ	vtipy o policajtoch	nevie
60%	10%	10%	20%	30%	50%	20%